

Europees beleid ruimtelijke ordening moet zich tot grote lijn beperken

Langs de gehele Nederlandse grens zijn grensregio's samengebracht in interregionale verbanden met buurregio's in Duitsland en België, waar ze vaak meer mee samenwerken dan met regio's in eigen land. Het zou logisch zijn, dat patiënten eerder naar een ziekenhuis gaan vijf kilometer over de grens dan naar een hospitaal vijftig kilometer verderop in hun eigen land. De politieke en administratieve structuren zijn daar echter niet op berekend. Complexe besluitvorming in deze interregionale samenwerkingsverbanden belemmert maar al te vaak de pragmatische en praktische aanpak, die zoveel vruchten af zou kunnen werpen voor de regio's aan beide kanten van de grens. Onder wiens jurisdictie vallen deze samenwerkingsverbanden, wie controleert hun besluiten? En verdienen deze organen een plaats in de nationale openbare bestuursstructuur als ze transnationaal van karakter zijn? Dit zijn kansen, problemen en uitdagingen van de huidige tijd, waarin de effecten van internationalisering, de transnationale samenwerking en de Europese Interne Markt zich doen voelen.

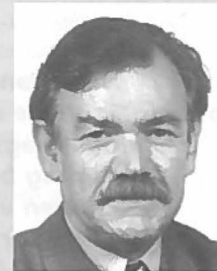
In het kader van het project transeuropese netwerken (TEN), dat als doel heeft perifere gebieden in Europa te ontsluiten en de werking van de Interne Markt te vergemakkelijken, is een elftal prioritaire TEN's aangewezen. De complexe transnationale besluitvormingsprocedures rond de Hoge Snelheidslijn zijn een duidelijk voorbeeld van de problematiek die een TEN eigenlijk zou moeten omzeilen. Wie beslist eigenlijk over de ligging? Momenteel blijkt de Hoge Snelheidslijn een splijtzwam in de verbeterende Nederlands-Belgische samenwerking te zijn. Ook de ligging van het treintraject met aansluiting op het Duitse achterland vergde het nodige van de Duits-Nederlandse betrekkingen.

Formeel bestaat er geen ruimtelijk ordeningsbeleid van de Europese Unie. Deze bevoegdheid ligt bij de lidstaten en deze willen dat zo houden. In formele ministerraadsvergaderingen op Europees niveau putten zich uit in zelfrelativering. De ontwikkeling van een Europees ruimtelijk ordeningsperspectief, zoals vastgelegd in het Europese Commissie document *Europa 2000+* uit 1991, wordt zeer terughoudend aangepakt. Formuleringen, zoals "de voorkeur zal worden gegeven aan een aanpak van onderaf" en "de lidstaten zullen kunnen zorgen voor de continuïteit die zij in het licht van hun eigen cultuur en tradities het meest passend achten" zijn typerend voor deze terughoudendheid.

Tegelijkertijd wordt door de Europese Unie op diverse terreinen beleid ontwikkeld, dat zijn repercussies heeft op de ruimtelijke ordening in Europa. Dat Europees beleid is voelbaar op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Er zijn voorbeelden te over: de rationalisering van de landbouw door het Plan Mansholt in 1968, de verdere uitbouw van het structuurbeleid in al zijn hoedanigheden, dat nu reeds 30% van de Europese begroting voor zijn rekening neemt, het Europees milieubeleid, dat duurzame ontwikkeling in toenemende mate een onderdeel wil laten worden van al het beleid van de Europese Unie en de Interne Markt zelf, die perifere gebieden in nationaal perspectief ineens een centrale ligging in de EU gaf met alle consequenties vandien.

Al deze ontwikkelingen zijn niet in isolement te beschouwen. Er is behoefte aan een Europees ruimtelijk ordeningsperspectief, dat al deze be-

Jan-Willem Bertens,
D66 Europarlementariër

leidelementen onderbrengt in een coherent geheel. De Commissie komt lof toe dat ze dit reeds in 1991 tegen alle nationale subsidiariteitsreflexen in heeft ontwikkeld. De Europese Unie moet in plaats van als een centralistische boeman gezien worden als een nuttige (voor Nederland vierde) bestuurslaag. Transnationale problemen behoeven een transnationale en in voorkomende gevallen een supranationale aanpak. De Unie moet zich daarbij terughoudend en complementair opstellen. Grote lijnen-beleid en alleen aanpakken wat effectiever op Europees niveau kan worden gedaan moeten daarbij de vuistregels zijn. Beleid van een lagere overheid moet passen in het grotere kader van een hogere overheid.

Bebouwing van uiterwaarden in Duitsland heeft natuurlijk grote consequenties voor de waterhuishouding van Nederland. Dat hebben we recentelijk moeten ervaren tijdens de overstromingen. Niet alleen Europees geld voor de gedupeerden, maar ook afstemming van het waterhuishoudingsbeleid in Europa.

Niet één overheidsorganisatie is gebouwd voor de eeuwigheid: de Griekse stadstaat, de graafschappen van de Middeleeuwen, de nationale staat van de 19e en 20e eeuw. Steeds moeten we onze structuren aanpassen aan gewijzigde omstandigheden. Oog voor de noodzaak van coherentie van beleid op Europees niveau betekent geenszins, dat ruimtelijke planning een exclusieve Europese bevoegdheid moet worden. Het is juist de veelzijdigheid, die de Europese Unie zijn kracht en karakter geeft. Europa moet zich niet bezighouden met lokale planning, noch met de ruimtelijke indeling en mogelijke taakverdelingen op nationaal niveau. Europa moet zich wel bezighouden met de grote lijnen en zijn diverse beleidsinstrumenten op andere terreinen inkaderen in een perspectief. Als daarvoor de ontwikkeling van een gemeenschappelijk ruimtelijk ordeningsbeleid op Europees niveau nodig is, dan zij het zo.

Dat is mijn mening. Maar wat nog belangrijker is, zijn alle meningen van de andere burgers van de Europese Unie. Nu wordt de aanslag op de ruimtelijke ordening vanuit Europa ongecoördineerd en zonder duidelijke inspraak van de burgers ingezet. Ruimtelijke ordening moet onderwerp zijn van publiek debat op alle niveaus waar het gevoerd wordt. Dit geldt juist ook voor de Europese besluitvorming, waarvan de uitkomsten zo'n grote weerslag hebben op de beleidsvrijheid en dus burgerlijke zeggenschap en inspraak op andere niveaus.